

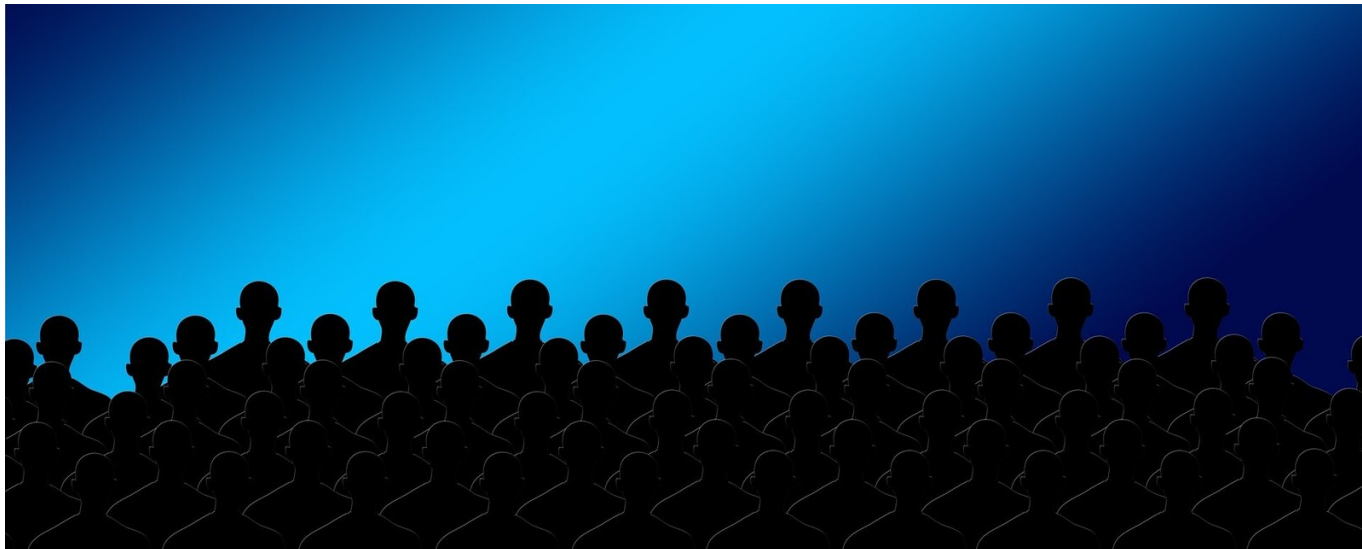
Zwykły człowiek w poezji Juliana Tuwima

Materiał zawiera 2 ilustracje, 23 ćwiczenia, w tym 2 interaktywne, 6 poleceń.

Bibliografia:

- Źródło: Julian Tuwim, *Mieszkańcy*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. M. Głowiński, Wrocław 1986.
- Źródło: Julian Tuwim, *Colloquium niedzielne na ulicy*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. Michał Głowiński, Wrocław 1986, s. 14–15.

Zwykły człowiek w poezji Juliana Tuwima

Zwykły człowiek

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W poezji prawie do końca wieku XIX „pospolite tematy”, uznane za nieestetyczne nie miały prawa się pojawić. Utwory miały pełnić wyłącznie funkcję poetycką. Tematami poruszonymi w wierszach mogły być jedynie wzniosłe idee i wartości. Zdarzało się w historii literatury, że poeci buntowali się przeciwko tego rodzaju ograniczeniom. W polskiej poezji zmiany zaczęły się od 1918 r. W poszukiwaniu nowych tematów i środków wyrazu prym wiodła poetycka grupa Skamander.

Już wiesz

- Podaj pięć określeń, z którymi kojarzy ci się poezja i/lub poetyckość.
- Czy poezja powinna poruszać określone tematy, czy też różnorodne? Uzasadnij swoje zdanie.

GRUPA POETYCKA SKAMANDER

W skład grupy poetyckiej Skamander wchodził: Julian Tuwim, Kazimierz Wierzyński, Jan Lechoń, Antoni Słonimski i Jarosław Iwaszkiewicz. Skamandrycy pojawili się na literackiej scenie niemal wraz z odzyskaniem przez Polskę niepodległości w roku 1918. Wszyscy Polacy wiązali z tym faktem ogromne nadzieje, dotyczące przede wszystkim organizacji nowoczesnego państwa. Poeci również podejmowali walkę z zacofaniem kulturowym i przesądami. Przede wszystkim mieli na celu zreformowanie poezji, wprowadzenie do niej

nowości, świeżości i oderwania jej od dotychczasowych patriotycznych zobowiązań. Chcieli też porzucić tradycyjne, estetyzujące wyobrażenia poety i poezji, oderwane od rzeczywistości. Poezja nie miała być już bierną kontemplacją, ale aktywnym dialogiem ze światem. Skamandryci wprowadzili nowy język, bliższy językowi przeciętnego człowieka – z potocznościami i wulgaryzmami. Pojawiły się dwa nowe tematy: miasto i tłum. Wprowadzili do poezji również nowego bohatera – „zwykłego człowieka”. Charakterystyczny dla wypowiedzi poetyckiej Skamandrytów był **witalizm**, zachwyt życiem i jego dynamiką, a także pochwała współczesności, rozwoju wielkich miast i ekspresji, jaka cechowała tłum.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, jak rozumiesz następujące pojęcia: elita, wyższe sfery, śmietanka towarzyska, wierzuszka, margines społeczny, element społeczny, patologia.

Ćwiczenie 2

Określ, czy powyższe wyrazy i wyrażenia mają wydźwięk pozytywny, neutralny czy negatywny.

MIASTO

Miasto jako temat literacki ma już swoją historię. Dwieście, trzysta lat temu postrzegane było na ogół negatywnie. Opisywano je z perspektywy wsi. Kojarzyło się wtedy z tym co obce, nowe i sztuczne. Tymczasem wciąż wyżej ceniono to, co swojskie, tradycyjne i naturalne. Ostoją tych wartości była właśnie wieś i dwór szlachecki. Jakikolwiek przejaw miejskie postrzegane były jako zagrożenie. Miasto było siedliskiem fałszu, amoralności, degeneracji i wykorzenienia. Jednak z biegiem czasu stawało się tematem coraz bardziej intrygującym i sięgano po niego coraz częściej. Uważa się je za symboliczną figurą nowoczesności, ponieważ w nim skupiały się niczym w soczewce wszystkie procesy modernizacyjne, takie jak na przykład: urbanizacja, industrializacja czy migracje społeczne. Rozwój wielkich miast przyniósł ludziom wiele nowych doświadczeń, które dla pisarzy stały się tematem stricte literackim, dlatego szukano nowych sposobów ich przedstawiania.

Julian Tuwim

Źródło: Władysław Miernicki, domena publiczna.

Julian Tuwim

1894 – 1953

pisarz, poeta, autor piosenek. Jeden z założycieli grupy poetyckiej Skamander. Inspiracje do swej twórczości czerpał m.in., poprzez spacerowanie po ulicach wielkiego miasta, słuchając ludzi i ich obserwując. Jego poezja często dotyczyła ich rozmów lub miejskiej obyczajowości. Temat „zwykłego człowieka” pojawia się dość często w twórczości Tuwima. W wielu utworach przedstawiających go pozytywnie i bez uprzedzeń. Poeta zwracał też uwagę na różne rodzaje wykluczenia, marginalizacji czy manipulacji, na jakie narażeni są ludzie biedni albo pochodzący z tzw. marginesu. W latach 20. i 30. ubiegłego wieku zestawienie poezji i problematyki społecznej było dla wielu odbiorców zaskoczeniem.

Ćwiczenie 3

Wysłuchaj wiersza Juliana Tuwima *Mieszkańcy* lub zapoznaj się z jego treścią. Określ stosunek podmiotu lirycznego do mieszczan.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PMdPEySMi>

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Wiersz Juliana Tuwima *Mieszkańcy* czyta Krzysztof Kulesza.

🔊 Julian Tuwim

Mieszkańcy

Straszne mieszkania. W strasznych mieszkaniach
Strasznie mieszkają straszni mieszczanie.
Pleśnią i **kopciem** pełźnie po ścianach
Zgroza zimowa, ciemne konanie.

Od rana bełkot. Bełkocą, bredzą,
Że deszcz, że drogo, że to, że tamto.
Trochę pochodzą, trochę posiedzą,
I wszystko widmo. I wszystko **fantom**.

Sprawdzą godzinę, sprawdzą kieszenie,
Krawacik musną, klapy obciągną
I godnym krokiem z mieszkań – na ziemię,
Taką wiadomą, taką okrągłą.

I oto idą, zapięci szczelnie,
Patrzą na prawo, patrzą na lewo.
A patrząc – widzą wszystko o d d z i e l n i e
Że dom... że Stasiek... że koń... że drzewo...

Jak ciasto biorą gazety w palce
I żują, żują na papkę pulchną,
Aż, papierowym wzdęte zakalcem,
Wypchane głowy grubo im puchną.

I znowu mówią, że Ford... że kino...
Że Bóg... że Rosja... radio, sport, wojna...
Warstwami rośnie brednia potworna,
I w dżungli zdarzeń widmami płyną.

Głowę rozdętą i coraz cięższą
Ku wieczorowi ślepo zwieszają.
Pod łóżka włożą, złodzieja węższą,
Łbem o nocniki chłodne trącając.

I znowu sprawdzą kieszonki, kwitki,
Spodnie na tyłkach zacerowane,
Własność wielebnią, święte nabytki,
Swoje, wyłączne, zapracowane.

Potem się modlą: „od nagłej śmierci...
...od wojny... głodu... odpoczywanie”
I zasypiają z mordą na piersi
W strasznych mieszkaniach straszni mieszczenie.

Źródło: Julian Tuwim, *Mieszkańcy*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. M. Głowiński, Wrocław 1986.

Przeczytaj wiersz Juliana Tuwima i wykonaj polecenia:

Ćwiczenie 4

Scharakteryzuj tytułowych mieszkańców wiersza Juliana Tuwima.

Ćwiczenie 5

Wskaż w wierszu Juliana Tuwima wyrażenia odnoszące się do kultury mieszczańskiej. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, z czego wynika niechęć podmiotu lirycznego do tytułowych bohaterów utworu.

Ćwiczenie 7

Spośród wymienionych określeń wskaż te, które opisują stosunek podmiotu lirycznego do mieszczan.

krytyka ☐	ciekawość ☐	życzliwość ☐	szyderstwo ☐	podziw ☐
pogarda ☐	aprobata ☐	otwartość ☐	niechęć ☐	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Wypisz z tekstu po jednym przykładzie porównania i metafory, a następnie zinterpretuj je.

Ćwiczenie 9

Określ, jaką rolę w wierszu pełni powtarzanie przymiotnika „straszne”. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 10

Dopasuj zdania i wyrażenia mówiące o zachowaniach mieszkańców do właściwych cytatów z utworu.

Trochę pochodzą, trochę posiedzą

Bywają bardzo nieufni.

Pod łóżka włożą, złodzieja wężą

Zamiłowanie do porządku i stałych nawyków.

I oto idą, zapieci szczelnie

Przypominają zwierzęta.

widzą wszystko o d d z i e l n i e

Bezczelowość codziennego poruszania się.

I zasypiają z mordą na piersi

Nie potrafią wyciągać głębszych wniosków z otaczającej ich rzeczywistości.

Ćwiczenie 11

Uporządkuj wyrazy, zaczynając od tego, który ma największy zakres znaczeniowy do tego o najszerszym zakresie znaczeniowym.

obywatel

człowiek

domownik

członek zbiorowości

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Przeczytaj wiersz Juliana Tuwima *Colloquium niedzielne na ulicy*, a następnie wykonaj polecenia.

Julian Tuwim

Colloquium niedzielne na ulicy

„Pani ma bardzo ładne czerwone usta,
Ale zdaje mi się, że są troszeczkę pomalowane.
Co za dziw? Wiadomo, że kobieta – to istota pusta...
Puchu marny, jak mówi poeta... To przecież znane.

Ale, proszę pani, czy to przeszkadza prawdziwej miłości?
Pani pozwoli, że ją do domu odprowadzę...
Co? Pani nie zawiera na ulicy znajomości?
Nie rozumiem... Ja przecież pani nie zawadzę...

Skąd znam panią? To dobre! Widziałem, jak z [kinematografu](#)
Wychodziła pani zeszłą razą w towarzystwie gości...
Szukałem panią! Jak babcię kocham! A tu trzeba trafu,
Że znowu panią widzę... Co za zbieg okoliczności!

Pani wybaczy, że ja tak mówiłem na pani usta...
Ale, moja pani, w dzisiejszych czasach... Bo tak

– to mi się pani podoba...

Nie lubię, gdy niewiasta jest niesubtelna... Są guściki i gusta,
A pani to w sam raz... Przepraszam, po kim ta żałoba?

Szanowny tatuś pani powiększył grono aniołków!

Co za nieszczęście! Proszę pani, a kto wspomaga matkę?

Stryjo? No, no... Może pani przyjmie ten bukietik fiołków?

Może wstąpimy razem na herbatkę?”

Źródło: Julian Tuwim, *Colloquium niedzielne na ulicy*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. Michał Głowiński, Wrocław 1986, s. 14–15.

Ćwiczenie 12

Opisz podmiot liryczny w utworze Juliana Tuwima.

Ćwiczenie 13

Scharakteryzuj sytuację liryczną w wierszu.

Ćwiczenie 14

Wyjaśnij, co oznacza słowo colloquium.

Ćwiczenie 15

Określ, jaki charakter ma rozmowa w tym wierszu.

Ćwiczenie 16

Wypisz z wiersza kolokwializmy. Określ ich funkcję.

Ćwiczenie 17

Połącz nazwę środka stylistycznego z jego przykładem występującym w utworze.

apostrofa

prawdziwej miłości

pytanie retoryczne

Pani ma bardzo ładne czerwone usta

epitet

Ale, proszę pani, czy to przeszkadza prawdziwej miłości?

zdrobnienia

tatuś, herbatkę, bukiecik

wykrzyknienia

Szanowny tatuś pani powiększył grono aniołków!

Polecenie 1

Dopisz kolejny fragment wiersza, który stanowiłby kontynuację przedstawionej scenki.

ZADANIOWO

Polecenie 2

Czy model życia, jaki wiodą bohaterowie wiersza *Mieszkańcy*, jest nadal aktualny? Napisz wypowiedź argumentacyjną, w której zaprezentujesz swoje stanowisko.

Polecenie 3

W jakim stopniu w twoim środowisku przywiązuje się wagę do dobrego wychowania? Czy mają znaczenie zachowania takie jak: kolejność wchodzenia do pomieszczeń; pierwszeństwo podania dłoni przy powitaniu; kolejność przedstawiania się osób, sposób wypowiedzania się. Uzasadnij swoją stanowisko.

Polecenie 4

Przygotuj zasady *savoir-vivre'u*, który obowiązywałby w twojej szkole.

Polecenie 5

Wskaż – na podstawie własnych obserwacji – kilka przykładów zachowań, które w twoim otoczeniu są synonimem nietaktu.

Polecenie 6

Scharakteryzuj język twojego pokolenia.